

DREPT CIVIL ȘI PROCESUAL CIVIL

CZU: 347.962

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2023.3\(66\).04](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2023.3(66).04)

REGLEMENTAREA ACTIVITĂȚII JUDECĂTORILOR ȘI A EXECUTORILOR JUDECĂTOREȘTI ÎN PERIOADA MARI UNIRI

Vasile CREȚU,*doctor în drept, conferențiar
universitar, USM*<https://orcid.org/0009-0000-3727-5831>

SUMAR

Profesia de judecător și cea de executor judecătoresc au fost într-o strânsă legătură din cele mai vechi timpuri. Analiza modului de reglementare a acestor profesii reprezintă un interes sporit pentru specialiștii în domeniul dreptului. În acest articol ne propunem să analizăm cum au fost reglementate în epoca Marii Uniri profesii de judecător și cea de portărel (executor judecătoresc), în special aspectele ce țin de modul și cerințele de accesare în profesie, formele de răspundere disciplinară și retribuire a muncii, drept ca bază textele actelor normative în vigoare la acea perioadă, aplicabile statutului acestor profesii. De asemenea, vom compara prevederile perioadei menționate cu cele actuale, prevăzute de legislația în vigoare.

Cuvinte-cheie: magistrat, judecător, executor judecătoresc, organizarea judecătorească, accesare în profesie, răspundere disciplinară, statut profesional.

Introducere

În prezentul articol vom analiza modul de reglementare a două profesii juridice, a căror activitate este foarte strâns legată între ele, iar în perioade mai vechi acestea aveau și un statut reglementat similar prin același act juridic. Așadar, vom analiza cum au fost reglementate în perioada Marii Uniri profesiile de judecător și cea de portărel (executor judecătoresc), luând drept bază textele

REGULATION OF THE ACTIVITY OF JUDGES AND BAILIFFS DURING THE PERIOD OF THE GREAT UNION

SUMMARY

The profession of judge and bailiff have been closely related since ancient times. The analysis of the regulation of these professions is of increased interest for legal specialists. In this article we propose to analyze how the professions of judge and bailiff (bailiff) were regulated in the era of the Great Union, especially the aspects related to the manner and requirements for entering the profession, the forms of disciplinary liability and remuneration for work, taking as a basis the texts of the normative acts in force at that time, applicable to the status of these professions. Also, we will compare the provisions of the mentioned period with the current ones, provided by the legislation in force.

Key-words: magistrate, judge, bailiff, judicial organization, access to profession, disciplinary liability, professional status.

le actelor normative în vigoare în acea perioadă, aplicabile statutului acestor profesii.

Metodologia de realizare a acestui studiu este axată pe analiza prevederilor actelor normative, cu sintetizarea unor norme definitorii pentru reglementarea celor două profesii. Totodată, vom aplica metoda comparativă, analizând prin suprapunere reglementările celor două profesii enunțate în titlu, cât și comparând reglementările actuale cu cele din trecut.

După 1918 – anul Marii Uniri – pe teritoriul Basarabiei devin aplicabile prevederile Legii pentru modificarea unor dispoziții din legile re-

lative la organizarea judecătorească din 24 martie 1909, prin care a fost abrogată Legea pentru organizarea judecătorească din 01.09.1890 cu toate modificările ce i s-au adus, dar și Legea din 13 martie 1902 pentru organizarea serviciului portăreilor.

Potrivit art. 2 al Legii pentru modificarea unor dispoziții din legile relative la organizarea judecătorească din 24 martie 1909, „sunt magistrați și fac parte din ordinul judecătoresc: judecătorii de ocoale, membrii de orice grad ai tribunalelor de județe și ai Curților, membrii de orice grad ai Ministerului Public, magistrații stagiați și portăreii” [2, p.118].

Așadar, articolul citat indică fără nici un echivoc că reglementările acestui act normativ sunt aplicabile atât judecătorilor de nivelul judecătorilor de ocoale, ai tribunalelor și Curții, cât și portăreilor – denumire arhaică a executorilor judecătorești, care reprezintă o traducere exactă a termenului utilizat în Franța până nu demult pentru a desemna executorii judecătorești – „huissier des justice” („huis” înseamnă poartă, ușă).

Pentru o înțelegere generală a structurii sistemului judecătoresc la data adoptării legii respective, vom menționa că în acea perioadă funcționau judecătorii de ocoale, tribunale de județe (a căror circumscripție era identică cu circumscripția administrativă a județului în care se afla tribunalul), Curți de Apel (patru la număr, cu reședințe la București, Craiova, Galați și Iași), cât și o Curte de casațiune. De asemenea, mai funcționau și Curți de jurați.

Portăreii, la acel timp, erau „alipiți” pe lângă tribunalele de județe, Curțile de Apel, Curțile de jurați și Curtea de casațiune. Art. 47 al legii menționate prevedea expres că portăreii erau considerați magistrați și făceau parte din ordinul judecătoresc. Aceștia activau sub conducerea unui cap de portărei, care distribuia sarcinile puse în seama portăreilor și controla activitatea acestora.

În afară de judecători, în acea perioadă mai activau și magistrați stagiați. Potrivit art. 51 al Legii menționate supra, aceștia erau numiți pe lângă fiecare tribunal de județ, care activa conform indicațiilor primite de la președintele tribunalului. Atribuțiile magistratului stagiar puteau fi direcționate spre: luarea notelor referitor la ceea ce susțin părțile în timpul ședințelor; să examineze dosarele și să raporteze conținutul acestora, să audieze martorii, să facă cercetări la fața locului, să aplice sigilii, să facă orice acte de cancelarie și să autentifice, la delegarea președintelui tribunalului, acte de notariat. La finele

anului activitatea acestora era evaluată de către președintele tribunalului, cu remiterea unui raport către ministrul justiției [2, p.123].

Cerințele față de candidatul pentru numirea în funcție judecătorească, așa cum le definea legea respectivă, erau următoarele:

- să fie cetățean român;
- să dispună de deplină folosință a drepturilor civile și politice;
- să nu fi suferit o condamnățiune pentru crimă sau pentru următoarele delict: fals, furt, înșelăciune, abuz de încredere, mărturie mincinoasă, atentat la bunele moravuri, vagabondagiul, abuz de putere, delapidare de bani publici, perceperea taxei ilegale, mituire, spargere de sigiliu, a nu fi falit nereabilitat etc.;
- să întrunească condițiile speciale cerute de lege pentru fiecare funcțiune în parte.

Printre condițiile speciale pentru numirea în funcție de judecător al unui tribunal se regăsesc următoarele:

- a fi licențiat sau doctor în drept la o facultate juridică recunoscută;
- a avea 28 de ani împliniți;
- susținerea cu succes a examenului de capacitate;
- a fi pe o durată de cel puțin 3 ani magistrat stagiar pe lângă un tribunal sau parchet, sau, cel puțin doi ani, pe lângă judecătorii de ocol ori să fi profesat ca „advocat” sau „portărel” pe o durată de patru ani etc. De menționat că legislația permitea în acest sens ca portăreii în funcțiune, la punerea legii în aplicare, să dobândească dreptul de a pretinde la funcția de judecător al unui tribunal, chiar dacă nu au atins vârsta de 28 de ani și fără a trece examenul de capacitate [2, p. 128].

Referindu-ne la cerințele de accesare în profesie înaintate față de portărei, art. 88 din Lege prevedea următoarele condiții speciale:

- a fi licențiat sau doctor în drept la o facultate juridică recunoscută în țară;
- a avea 23 de ani împliniți.

Totodată, pentru a deveni cap de portărei, era necesară o vechime în muncă în calitate de portărel de cel puțin doi ani ori în statutul de magistrat, sau fie în calitate de avocat, dar cu vechimea de cel puțin patru ani. De asemenea, dacă portărelel dorea să fie înaintat în ordinul judecătoresc ca judecător de ocoale sau judecător de tribunal de județe, după trecerea cu succes a examenului de capacitate, urma să activeze cel puțin timp de patru ani [2, p. 126].

Vom remarca că, în prezent, cerințele impuse de lege atât pentru viitorii judecători, cât și pentru viitorii executori judecătorești sunt mai lejere, sub aspect de pregătire academică fiind suficientă deținerea diplomei de studii superioare de licență și diplomă de studii superioare de master în domeniul dreptului pentru judecători (a se vedea art. 6 al Legii 54/1995 privind statutul judecătorului); iar pentru viitorii executori judecătorești nivelul de studii necesare este cel de licențiat în drept (a se vedea art. 4 al Legii 113/2010 privind executorii judecătorești). În ceea ce ține de plafonul de vârstă, în prezent nu există un plafon minim pentru admiterea în aceste profesii, ci doar unul maxim de 65 de ani până la atingerea căruia se poate exercita profesia [5].

Cu referire la **incompatibilitățile aplicabile funcțiilor judecătorești** [2, p. 130], art. 117 menționează direct că „cumulul în funcțiuni judecătorești este interzis”. Funcțiunile din ordinea judecătorească sau din serviciile auxiliare – afară de cazurile excepționale anume prevăzute în legi – sunt incompatibile cu funcțiunile publice de orice natură, primite fie prin alegere, fie prin numire; cu orice însărcinare publică, afară de tutele; cu mandatul în Adunările legislative, județene sau comunale; cu serviciul salariat de particulari; cu profesiunea de avocat; cu starea militară sau eclesiastică; cu calitatea de cenzor sau administrator în orice societate de credit.

De asemenea, este interzis, sub pedeapsă disciplinară, oricărui membru al ordinului judecătoresc de a exercita, fie prin el însuși, fie sub numele soției sale, fie prin persoană interpusă, orice fel de comerț pentru care se cere patentă; de a fi agent de afaceri; de a participa la direcțiunea sau la administrațiunea unei societăți comerciale sau civile sau a unui stabiliment industrial, sau a unei fundațiuni oarecare, chiar și de binefacere.

Membrii ordinului judecătoresc sau din serviciile auxiliare nu pot fi însărcinați cu apărarea verbală sau scrisă a părților în justiție, nici a da consultațiuni, chiar când va fi vorba de alte tribunale sau instanțe decât acelea în cari își exercită funcțiunile; ei nu pot fi nici arbitri, nici experți [2, p.130].

Potrivit actualelor reglementări, exercitarea activității de executor judecătoresc este incompatibilă cu activitatea remunerată în cadrul unor alte profesii, cu excepția activității didactice, științifice, de creație și activității în organele profesionale, precum și de mediator sau arbitru [5], iar funcția de judecător este incompatibilă cu:

- orice altă funcție sau activitate remunerată, cu excepția activității didactice, științifice, de creație și în organele colegiale din cadrul autorităților sau instituțiilor publice;
- mandatul de deputat în Parlament sau de consilier în autoritatea administrației publice locale;
- activitatea de întreprinzător, desfășurată personal sau prin intermediul unui terț;
- calitatea de membru al organului de conducere al unei organizații comerciale [4].

În linii mari, concluzionăm că acest aspect este relativ asemănător reglementat în legislația națională, ca și acum peste 100 de ani.

Analizând prevederile legale, noi deja am atins subiectul **răspunderii disciplinare** care poate surveni în cazul nerespectării regimului incompatibilităților. Alte temeuri pentru care un magistrat poate fi supus la pedepse disciplinare erau următoarele [2, p. 134]:

- dacă a fost condamnat definitiv la pedeapsă corecțională pentru un delict;
- dacă, fiind urmărit sau dat judecății pentru vreun fapt pedepsit cu pedepse criminale sau corecționale, n-a fost apărat de pedeapsă decât pentru motiv că acțiunea publică era prescrisă sau a fost absolvit pentru că faptul n-ar constitui crimă sau delict în sensul legii;
- dacă va fi refuzat să îndeplinească o datorie a funcțiunii sale impusă de legi și de regulamente;
- dacă va fi înfrânt vreo dispozițiune din prezenta lege, edictată sub sancțiunea pedepsei disciplinare;
- dacă va fi lipsit de la post în dauna serviciului, fără concediu regulat;
- dacă va fi dat probe de obișnuită neglijență sau de vădită incapacitate;
- dacă va fi lipsit de cuviință sau demnitate în raporturile reciproce sau ierarhice sau față de alte autorități publice;
- dacă va juca cărți la noroc sau se va deda la alte jocuri de noroc;
- dacă, într-un mod general, printr-un fapt al vieții sale publice sau private, își va compromite demnitatea sa ca om sau ca magistrat, sau va aduce atingere considerațiunii ordinului din care face parte.

Aceste temeuri de atragere la răspundere erau unele generale, aplicabile pentru toți membrii ordinului magistraților, indiferent de categoria acestora. În urma comiterii uneia dintre abaterile enumerate, magistratului i se aplica

una din formele de răspundere disciplinară [2, p. 134], cum ar fi:

prevenirea – înștiințarea făcută magistratului sau unui corp judecătoresc spre a-l deștepta asupra neglijenței sau abaterii comise și recomandarea de a nu mai cădea într-însa. Ea se face în scris prin act formal sau secret;

mustrarea – reprobarea formală a purtării magistratului și admonestarea lui, cu invitațiunea expresă de a se îndrepta pe viitor. Totodată, mustrarea atrage de drept pierderea onorariului de la 5 la 15 zile;

suspendarea pe timp limitat – retragerea funcțiunii pe un termen care nu poate fi mai mic de 15 zile, nici mai mare de șase luni. În timpul suspendării magistratul pierde onorariul întreg. Acest timp nu se numără pentru dreptul la pensiuine;

disponibilitatea pe timp limitat – magistratul pus în disponibilitate nu poate fi reprimat decât după cel puțin doi ani;

destituțiunea – magistratul destituit nu poate fi niciodată reprimat, el pierde și dreptul la pensiuine în cazurile prevăzute de lege.

Aceste cinci pedepse disciplinare se pot pronunța sau gradat, sau fiecare din ele din prima abatere, în funcție de gravitatea cazului. Magistratul care va fi suferit trei pedepse disciplinare, sau de două ori suspendarea, va putea fi pus în disponibilitate, sau destituit de tribunalul disciplinar [2, p. 134].

Actualmente, Legea nr. 178 din 25 iulie 2014 cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor prevede doar trei forme de răspundere disciplinară, cum ar fi: avertismentul, mustrarea și eliberarea din funcția de judecător [3].

Reținem, de asemenea, că actualele norme nu prevăd posibilitatea aplicării unui avertisment secret, or, anume caracterul public al acestei sancțiuni (cele mai lejere) constituie efectul său de corijare și influențare a comportamentului celui sancționat.

În cazul portăreilor, reglementarea răspunderii disciplinare prevăzută de normele citate mai sus era completată cu prevederile Regulamentului (în continuare Regulament) de administrație publică pentru serviciul portăreilor și pentru taxele actelor de procedură și de executare (art. 47-50; 88-90 l. org. jud.) din 30 mai 1909. Astfel, sancțiunile pentru atragerea la răspundere a portăreilor includ și forme de răspundere pecuniară [2, p. 141]. Art. 86 din Regulament prevede că portăreii nu pot refuza serviciile lor pentru actele ce sunt îndrituiți să facă. Ignorarea acestei dispoziții sau

întârzierile nejustificate în efectuarea actelor se vor pedepsi cu amendă de la 20 la 300 lei, în afară de alte pedepse disciplinare și de despăgubiri către părți pentru pagubele cauzate. Totodată, mai departe sunt enumerate cazurile când portăreii se vor pedepsi, de asemenea, cu o amendă de la 20 la 300 lei, în afară de alte pedepse disciplinare și de despăgubiri către părți:

- în caz când procesele se vor amâna din cauza neîndeplinirii procedurii la timp sau în conformitate cu legea;
- când vreun act sau vreo operațiune se va anula din cauza neglijenței, greșelii sau neobservării de către portăreii a dispozițiilor legii;
- când portăreii va suspenda, fără un motiv legal, vreo urmărire sau alte operațiuni de măsuri asigurătoare, ori nu va încheia proces-verbal care să constate cauzele suspendării;
- dacă nu vor depune ori nu vor înainta, de îndată sau în termenele prescise de regulament, recipisele, actele și procesele verbale ce se vor încheia pentru diferitele operațiuni sau urmărit;
- dacă vor face distribuiri de bani sau liberări de recepse în cazurile oprite de acest Regulament;
- dacă nu vor vărsa la timpul prescrist sumele percepute sau nu vor depune la administrația financiară taxele convenite fiscoi;
- dacă vor instrumenta în propria lor cauză sau pentru, ori contra rudelor;
- dacă va delega alte persoane pentru faceerea unui act pe care, după lege, este obligat a-l face singur etc. [2, p. 151].

Astfel putem concluziona că portăreii puteau fi atrași la răspundere disciplinară, concomitent fiindu-le aplicată și o amendă pentru încălcările enumerate, fapt ce le impunea un grad de responsabilitate mai mare în comparație cu alte funcțiuni din ordinul judecătoresc.

Această diferențiere a formelor de răspundere este actuală și în zilele noastre. Astfel, potrivit prevederilor Legii nr. 113 din 17.06.2010 privind executorii judecătorești [5], sancțiunile disciplinare se aplică în raport cu gravitatea faptelor și constau în:

- **avertisment**, cu obligația de a se instrui, pe cheltuială proprie, pe o durată de la 4 până la 8 ore academice;
- **mustrare**, cu obligația de a se instrui, pe cheltuială proprie, pe o durată de la 8 până la 24 de ore academice;
- **amendă**;

- **suspendarea activității** executorului judecătoresc pe un termen de la o lună până la 6 luni;
- **retragere a licenței**.

Și astăzi, în coraport cu executorii judecătorești, sunt aplicate sancțiuni disciplinare mai complexe, ce includ inclusiv aspecte pecuniare.

Ne vom referi în continuare și la modul de formare a retribuției magistraților. Regulamentul prevede că portăreii vor fi retribuiți cu lefuri fixe. Celelalte cheltuieli pentru transportul portăreilor, pentru registre, imprimare, cartonaje, materialele și cheltuielile necesare la expedierea registrelor, precum și pentru indemnizațiuni și lucrări neprevăzute se vor determina, pe cale bugetară, în proporțiune cu trebuințele serviciului. Pentru acoperirea retribuțiilor și cheltuielilor necesare serviciului portăreilor, aceștia vor încasa de la părți, pentru îndeplinirea diferitelor acte de procedură și de executare, taxele fixate prin prezentul Regulament [2, p. 154].

Taxele cuvenite portăreilor sunt privilegiate; pentru perceperea lor se va aplica legea de urmărire și de percepere a contribuțiilor și a celorlalte taxe cuvenite statului. Nici o restituire de taxă nu se va face părților, chiar dacă acestea renunță în urmă la îndeplinirea formalităților pentru care au plătit taxele.

Aceste norme indică clar că ideea suportării cheltuielilor de executare de către părțile procedurii de executare nu este una nouă, ci a existat de mult timp în spațiul românesc.

Capii de portărei de pe lângă fiecare tribunal sau acei care le țineau locul vărsau, la începutul fiecărei săptămâni, sumele încasate de portărei în săptămâna precedentă, pentru plata actelor de procedură și executare, la casieria centrală sau la administrațiunile financiare de județe. Aceste sume, formând fondul special al portăreilor, se vor face venit la stat, dar erau administrate de Ministerul Justiției [2, p. 155].

În prezent, judecătorii instanțelor judecătorești sunt salariați în condițiile și în modul stabilite de legislația privind sistemul de salarizare în sectorul bugetar [4]. În procedura de executare silită cheltuielile de executare se compun din taxele pentru efectuarea actelor executorului judecătoresc, spețele procedurii de executare și onorariul executorului judecătoresc. Onorariul executorului judecătoresc este încasat de la debitor, dacă legea nu prevede altfel, în temeiul unei încheieri emise de executorul judecătoresc, în toate cazurile de stingere, totală sau parțială, a obligației stabilite în documentul executoriu sau de încetare a procedurii de executare.

Pentru documentele executorii cu caracter pecuniar, onorariul executorului judecătoresc va fi calculat în cotă procentuală din suma datoriei stinse (pentru sumele de până la 100.000 de lei onorariul va constitui 10% din suma stinsă; pentru sumele cuprinse între 100.001 lei și 300.000 de lei onorariul va fi de 10.000 de lei plus 5% din suma ce depășește 100.001 lei; pentru sumele de peste 300.000 de lei onorariul va fi de 20 de mii de lei plus 3% din sumele ce depășesc 300.000 de lei, dar nu va fi mai mare de 300.000 de lei), iar pentru cele nepecuniare mărimea onorariului este stabilită în anexa la Codul de executare [1].

Concluzii

Reglementarea activității funcțiilor judecătorești, cum se numeau aceștia în spațiul românesc interbelic, prin Legea pentru modificarea unor dispoziții din legile relative la organizarea judecătorească din 24 martie 1909, prin care a fost abrogată Legea pentru organizarea judecătorească din 01.09.1890 cu toate modificările ce i s-au adus, ne permite o analiză comparativă a celor doi funcționari responsabili pentru efectuarea justiției atât în sala de judecată, cât și după – prin îndeplinirea actului judecătoresc. În urma analizei, putem remarca că aceste funcțiuni, deși ambele dețineau statut de magistrat, aveau cerințe diferite, în special cele ce țin de modul de accedere în profesie, formele de răspundere disciplinară și retribuirea muncii. La ziua de azi, deținătorii acestor două profesii au reglementări diferite, unii fiind angajați ai statului, ceilalți – liber profesioniști, însărcinați cu activități de interes public. Totuși, reținem că reglementările anului 1909 erau destul de progresiste, cu exigențe sporite pe unele segmente chiar și față de epoca actuală.

Referințe bibliografice

1. Codul de executare al Republicii Moldova. Nr. 443 din 24.12.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr. 214-220.
2. Hurubă E. *De la portărel la executor judecătoresc: istoria și evoluția unei profesii juridice*. București: Universul Juridic, 2018. 556 p.
3. Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor. Nr.178 din 25.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 238-246.
4. Legea cu privire la statutul judecătorului. Nr. 544 din 20.07.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 15-17.
5. Legea privind executorii judecătorești. Nr.113 din 17.06.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 2-8.

